

методичного матеріалу. Раціональне використання навчального часу під час виготовлення виробів із бісеру вимагає застосування інструкційних карток. «Інструкційні карти підвищують організацію педагогічного процесу в навчальних майстернях, сприяють закріпленню правильних прийомів і є довідковим документом як для учнів, так і для інструктора» [2].

Працюючи з бісером, учні настільки захоплюються, що не помічають, як збігає година уроку, і здатні творити оригінальні композиції та вироби не тільки у відведений для цього час. Залежно від побажань та здібностей, учні можуть виготовляти комплексні вироби. При цьому створюються чудові умови для виховання колективізму та змагальності, бо в учнів з'являються спільні інтереси, що сприяють згуртуванню у досягненні спільної мети.

Бісер - це дивовижний матеріал. Він захоплює дітей, сприяє їх творчій активності, зближує їх з природою. Наприклад, виготовляючи букет квітів із бісеру, діти цікавляться назвами квітів, сприймають не тільки їх колір, але й вивчають форми пелюсток, визначають їх кількість, розташування на стовбурі тощо. На заняттях з бісерного рукоділля учні вчать виготовляти композиції для інтер'єру, вишивати картини-мініатюри, виготовляти з бісеру декоративні дерева й квіти.

Проте доцільно вказати й на труднощі, які виникають в учнів під час вивчення цього виду мистецтва. Складність роботи з бісером полягає в тому, що учням важко працювати з таким дрібним матеріалом.

Оскільки бісер є дрібним та сипучим матеріалом, робота з ним вимагає витримки, спокою, зосередженості, правильної організації робочого місця. На відміну від матеріалів та інструментів (голок, ниток, тканин, спиць, гачків), які використовуються у вишиванні та в'язанні, для бісерного рукоділля потрібні бісер, голка, нитка та, залежно від техніки виконання прикраси, інші допоміжні пристосування. Роботу з бісером можна порівняти з ювелірним мистецтвом, оскільки використовується дуже специфічні інструменти та матеріали: тонкі голки та дрібний бісер, що є незвичними для учнів.

Викликає труднощі і така, здавалося б, проста операція, як всіяння нитки в голку, оскільки вушко голки дуже маленьке та й сама голка тоненька. Учням, які звикли всіяти нитку у вишивальну голку, яка товстіша і має велике вушко, важко призвичаїтись до голки для бісеру. Потрібен час та певні тренування для того, щоб проста операція всіяння нитки у таку голку займала менше часу.

Викликає труднощі і підбір гама кольорів відповідно до виробу, оскільки бісер може бути не тільки матовим, але й прозорим, перламутровим чи блискучим. Непростим виявляється і підбір матеріалу та кольорів відповідно до схеми виробу чорно-білого зображення.

Отже, сучасний учитель, не тільки ефективно та цілеспрямовано впливає на процес засвоєння учнями нових знань (технічних, технологічних, економічних та ін.), набуття ними практичних умінь та навичок, але й сприяє розвитку у школярів творчої уяви, художнього смаку, допитливості, прагненню до здобуття й збагачення знань, уміння самостійно вирішувати нові пізнавальні й трудові завдання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Куц Л. Організація роботи з бісерного рукоділля на уроках трудового навчання//Трудова підготовка в закладах освіти. – 2007. – №2. – 14 с.
2. Художні ремесла в школі: Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Трудове навчання»/За заг. ред. Л. В. Оршанського. – Дрогобич: РВВ ДДПУ, 2007. – 286 с.

Мадера М.

Науковий керівник – доц. Павх С. П.

УКРАЇНСЬКИЙ РУШНИК – АТРИБУТ НАРОДНИХ ТРАДИЦІЙ

*Рідна мати моя, ти ночей не доспала,
І водила мене у поля край села,
І в дорогу далеку ти мене на зорі проводжала,
І рушник вишиваний на щастя, на долю дала.*

А. Малишко

Рушник на стіні – давній український народний оберіг. Не було, здається, жодної на Україні оселі, якої не прикрашали б рушниками. Хоч би як судилося їм убого жити, а все ж

естетична принада за всякчас знаходила місце в помешканнях – хай то була одинока хатина вдови чи затісна багатодітна оселя, приземкувата мазанка на півдні України або курна хата поміщика – всюди палахкотіли багатством кольорів рушники. Хата без рушників, казали в народі, що родина без дітей. Рушник з давніх-давен символізував не тільки естетичні смаки, він був своєрідною візиткою, а якщо точніше – обличчям оселі, відтак і господині. По тому, скільки і які були рушники, створювалася думка про жінку, її дочок. Ніщо, здається, так предметно й точно не характеризувало жіночу вправність, майстерність, зрештою охайність і працьовитість, ніж ті вимережані рукотвори [2].

В Україні рушникам завжди надавалося важливе образно-символічне значення. Вони – обов'язковий атрибут весільної обрядовості, предмет народного побуту, неодмінна окраса селянського житла.

Рушник – це один із небагатьох предметів, який містить в собі багато різних символічних значень: гостинність; на рушниках приймали новонароджених; дитину христили на рушнику; рушник давали близьким людям на добру дорогу, на щастя та швидке повернення; будуючи домівку, на на завершення даху останню крокву підносили на рушниках; прикрашали ікони рушниками; рушники дарували старостам, якщо на заручинах дійшли до згоди; проводжали людину в останню путь; наречена вишивала рушник на весілля особисто.

Рушник супроводжував українця протягом усього життя і в радості, і в горі. Він завжди був символом гостинності - на ньому підносили дорогим гостям хліб-сіль. Під час будівництва хати рушниками підіймали сволоки, потім ці рушники дарували майстрам. На них приймали новонароджених, з рушниками проводжали людину в останню путь. Особливо значну роль відігравав рушник у весільному обряді як один із найважливіших атрибутів. Рушники дарували старостам, перев'язували через плече, якщо на заручинах доходили до згоди. Такі рушники називали плечовими. Рушниками зв'язували руки молодим, бажаючи їм щасливого подружнього життя [3].

Вишиті рушники – неодмінна окраса кожної селянської хати. У минулому їх вішали над іконами (на «образники», «божнички»), навколо портретів Т.Г.Шевченка, народних картинок. Рушники вішали на кіло, від чого вони дістали назву «кілкові» [2].

На рушниках, призначених для оздоби хати (на дзеркала, на консолі полиць тощо), вишивають здебільшого "дерево життя" і теж різні апотропеїчні символи, подібно як на стінах світлиці, тільки в іншій стилізації. Часто гаптували фантастичне дерево з групою пташок, котрі літають над ним. Це являло собою ілюстрацію якоїсь із колядок.

На рушниках біля дерева-життя поруч із різними квітками, зірками, сонечками вишиті також різні пташки, і часом, у великій кількості. Дуже можливо, що ці пташки мали б ілюструвати казкову "жар-птицю" або півнів, котрих уважали за віщих птиць.

Але, крім птахів, вишивали окремі елементи орнаменту, риби, сітчасті ромби, дволезі сокирки, дубове листя, спіралі, грецькі хрести й так звані ламані або гачкові хрести тощо. Усі ці символи відомі ще із егейсько-месопотамського культурного кола задовго до Різдва Христового. Тепер призабуто значення цих символів.

У цьому відіграло велику роль християнство, яке хотіло усунути поганські традиції, тому воно давало свої пояснення для одних орнаментів і забороняло інші, через що занепало розуміння старовинної символіки, а деякі символи прийняло за свої, як, наприклад, рибу. Ці оздоби й символи вживав український народ, так як і старовинні пісні: колядки, веснянки, купальські, жнивні тощо.

На сучасному етапі у виготовленні рушників намітилося два напрямки, що існують і розвиваються паралельно. Це, з одного боку, творчість майстрів і художників, що спирається на традиційну спадщину минулого, а з другого - діяльність широкого загалу селянства, яке гаптує для власних потреб, за своїми рисунками та смаками.

Під час вишивання рушника з рослинним узором, то як правило брали відріз цілого полотна, ні в якому разі не зшитого (що означає перерубану дорогу, а кому вона треба..), і накладали на старе вишивання. Олов'яною ложкою, вуглинкою, або іншим способом перетирали, переносили узор на новий рушник. Довжина рушників у різних місцевостях України була різною. Подільські рушники найчастіше короткі – 150-180 см, київські, черкаські, деякі полтавські – 300-350 см, окремі рушники сягають довжини 450-550 см.

Ніколи не приступали до вишивання зопалу. Спочатку про це роздумували, заспокоювались, молились. Рушники весільні, та напевно і багато інших, починали вишивати в четвер – Перунів день, щоб мати найвище покровительство. Починали вишивати вранці, коли Сонце підходило вгору до zenіту, ніяк не увечері. Коли сідали вишивати коло вікна, то так, щоб сісти до світла передом, або боком. Далі, взявши голку з засиленою вишивальною ниткою, читали молитву та побажання, залежно від того, який рушник вишивали. Ці молитви, побажання спрацьовували, як програма, що накладалась, та вшивалась у рушник. Завжди, після перерви, перед продовженням роботи їх повторювали. Коли відкладали роботу на певний час, то не залишали полотно як-небудь, а акуратно його складали. Якщо залишати зім'ятим, то і доля так поведеться, що не буде порядку. Коли закінчувалась нитка у голці, то ніколи не втикали голку саму у полотно. Треба було засилити нову нитку, і лише тоді вколоти її у полотно. Роботу ніколи не клали на ті місця, де сплять і сидять. Навіть краще було покласти на землю, якщо не було в той момент куди. Складену акуратно роботу загортали у тканину, не залишали відкритою [1].

У багатьох місцевостях жінки вишивали у цілковитій тиші, спокої, таємно, щоб ніхто не бачив їхньої роботи, на противагу існуючому у літературі описі вечорниць, де збирались дівчата вишивати. Можливо таке спільне вишивання й було, проте не рушників. Рушник – річ глибоко сакральна і через те інтимна.

Кожен кінець рушника починав вишиватись знизу угору, за таким же принципом, як виготовлялись ткани рушники. Ніколи не перестрибували з одного кінця до іншого, щоб вишивати окремі елементи.

Чим старіші рушники ми бачимо по музейних збірках, тим більше переконуємось, що в першу чергу вишивання наносилось не заради краси, а завдяки сакральному наповненню, ритуальному призначенню. Такі старі рушники часто мають асиметрію у виконанні кінців. Вона не кидається у вічі на перший погляд, але при детальнішому розгляді розбіжності просто вражають. Це говорить про те, що кінці рушника люди свідомо позначали.

Рушники були і залишаються складовою частиною традиційно-побутової культури українців.

Напевно, у всьому декоративному мистецтві немає іншого такого предмету, який би концентрував в собі стільки різноманітних символічних значень. Тут знайшли відображення орнаменти, пов'язані з образами добра, краси, захисту від всього злого на землі. Тому в старовинні часи рушника мали не тільки утилітарне, декоративне призначення, а й ритуальне, культове.

Орнаментация рушників на Україні надзвичайно різноманітна. У кожному локальному центрі склалися свої традиційні мотиви, особливості їх композиційної побудови, колірна гама.

В орнаменті українських рушників майстрині прагнули передати пишність, красу природи, її буйне цвітіння. Вони розміщували на стеблі величезну кількість різноманітних квіток, майже не зображуючи листя.

Незмінним мотивом в орнаментуванні рушників є зображення птахів — парно зображені птахи в народному мистецтві уособлюють кохання, щастя, чим і пояснюється їх розташування на рушниках для весільних обрядів. Іноді замість птахів над мотивом дерева-квітки зустрічаємо зображення сонця з променями. Зображувані на рушниках ромби, розетки, квадрати символізували сонце, землю, рослини, їм вклонялися як явищам, котрі дають життя, оберігають від різних бід, страждань, злих сил [4].

Домашні ікони, стіни, вікна, двері прикрашували гарно вишиваними декоративними рушниками. В деяких околицях прикрашали також і церковні ікони.

Весною, коли сходило жито, люди виходили в поле і родиною обходили лан. Попереду батько ніс на рушнику хліб-сіть; у кошику, накритому рушником, несла різне частування матір. На зеленому полі розстеляли рушник, клали їжу. Так робили під час оранки, сівби та жнив. Після закінчення жнив господар зустрічав женців із хлібом-сіллю на рушнику, а ті одягали на господаря обжирковий вінок.

Рушник – неодмінний атрибут весільної обрядовості. У народі весілля синтезує в собі все краще на що здатний людський талант: вишиті сорочки, пісні, танці. Але жоден обрядовий елемент не відігравав в традиційному весіллі такого символічного значення, як рушник.

Дівчата з дитинства готували їх десятками як придане чи весільні подарунки. Підперезана рушником молода йшла кликати на весілля. Рушниками перев'язували весільних гостей. Під час вінчання молодим зав'язували рушником руки на згоду в подружньому житті. Молодята ставали на рушник на знак єдиної загальної дороги. Кульмінацією весілля було «стати на рушнику».

Існували також і подарункові рушники. Їх використовували в знак побажання щасливої дороги та найшвидшого повернення.

Поряд із обрядовим призначенням рушники широко використовувались у побуті. Відповідно до функціонального призначення рушники мали назви «стирок» (для посуду), «утиральник» для рук і обличчя.

Рушники – це відбиття культурної пам'яті народу, в їх візерунках збереглися прадавні магичні знаки, які знайшли подальше своєрідне переосмислення й оновлення.

Навіть на сьогоднішній день рушники не втратили свою актуальність, своє символічне значення. Адже люди знають і пам'ятають історію своїх предків, і надають їй великого значення. Це наша гордість, наша спадщина. Тому сьогодні немає жодного весілля, сватання, жодних хрестин без рушника.

Отож, рушниковий символ супроводжував людину від народження і до кінця життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Зельська І. Українська вишивка/І. Зельська - Вінниця. Торонто.-1981.-С.78.
2. Гільовська А. Художня вишивка в українському побуті//Все для вчителя.-2013.-№1.-7-10.
3. Матюха О. Українські народні традиції//Трудова підготовка в закладах освіти. – 2007. – №1. – 39-40 с.
4. Яременко Г. Мистецтво вишивання – різновид народної творчості/Г. Яременко//Трудова підготовка в закладах освіти. – 2006. – №3. – С. 22–24.

Мавдюк В.

Науковий керівник – доц. Сорока Т. П.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ НАВЧАННЯ В 10 – 11 КЛАСАХ ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ «МЕТАЛООБРОБКА»

Характерною тенденцією розвитку нинішньої загальноосвітньої школи є відмова від уніфікованості загальноосвітніх навчальних закладів, їх одноманітності. Відходять у минуле часи, коли тисячі українських шкіл відрізнялися одна від одної хіба що назвою – так стандартизовані були навчальний зміст, форми і методи роботи, система оцінювання навчальних досягнень школярів тощо. Єдиний, а точніше один, підхід, одні засоби, один орієнтир (середній учень), один результат – за окремими винятками формування не індивідуальності, а масова підготовка «засобів» задоволення потреб виробництва і суспільних інституцій.

Модернізація української школи відбувається досить стрімко і непросто, але разом з тим планомірно. Адже доводиться відмовлятися від усталених стереотипів, виробляти нові принципи шкільної освіти, формувати нові її зміст і методи.

У 2010 році у системі шкільної освіти відбулось важливе перетворення: у старшій школі введено профільне навчання, яке формується під знаком гуманітаризації, пріоритету і свободи особистості. Це створило сприятливі умови для врахування індивідуальних особливостей, задоволення інтересів і потреб учнів, для формування у школярів орієнтації на той чи інший вид майбутньої професійної діяльності. Профільна школа найповніше реалізує принцип особистісно орієнтованого навчання, що значно розширює можливості учня у виборі власної освітньої траєкторії [5].

Проблемі профільного навчання присвячено чимало наукових праць провідних науковців, зокрема А. Терещука, О. Коберник, Д. Тхоржевського, Ю. Туранова, В. Понятишина та ін.

Поряд з тим доцільним залишається окреслення особливостей реалізації окремих профілів навчання в сучасній школі.

Метою написання статті є розкриття особливостей реалізації технологічного профілю навчання в 10 – 11 класах за спеціалізацією «Металообробка».